

Date: 27th November-2024

**BOLALARNING PSIXIK RIVOJLANISHIDA KORREKSIYA VA
KOMPENSATSIYA O'RNI**

Karimova Sarvinoz Ergash qizi

ADPI, Maxsus pedagogika (Logopediya) yo'nalishi, 102-guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada bolalarning psixik rivojlanishida korreksiya va kompensatsiya jarayonlarining o'rni, bu usullarning ta'limda qanday qo'llanilayotgani haqida so'z yuritiladi. Korreksiya va kompensatsiya jarayonlari maxsus ta'limda muhim ahamiyatga ega bo'lib, ular bolalarning rivojlanishidagi nuqsonlarni tuzatish va yo'qotilgan imkoniyatlarni qayta tiklashga yordam beradi.

Kalit so'zlar: Psixik rivojlanish, korreksiya, kompensatsiya, maxsus ta'lim, pedagogika, bolalar psixologiyasi, rehabilitatsiya.

Kirish

Bolalarning psixik rivojlanishi turli omillar ta'sirida yuzaga kelishi mumkin. Ba'zi bolalarda rivojlanish jarayoni to'xtab qolishi yoki sekinlashishi, natijada esa nutq, xotira, diqqat va boshqa psixologik qobiliyatlarida nuqsonlar kuzatilishi mumkin. Ushbu muammolarni bartaraf etish maqsadida maxsus pedagogik yordam, jumladan, korreksiya va kompensatsiya jarayonlari ishlatiladi. Bu ikki jarayonning har biri bolalarning rivojlanishiga o'ziga xos ta'sir ko'rsatadi, ularning psixologik va ijtimoiy moslashuvini qo'llab-quvvatlaydi.

Korreksiya jarayonining mohiyati

Korreksiya jarayoni, avvalo, bolalarda yuzaga kelgan psixik nuqsonlarni tuzatishga qaratilgan faoliyatdir. Korreksiya usullari ta'limda yuzaga kelgan xatoliklarni bartaraf etish va bolaning psixik qobiliyatlarini tiklashga yordam beradi. Masalan, nutq rivojlanishida kechikish bo'lgan bolalar bilan ishlashda logopedik mashg'ulotlar qo'llaniladi. Bunda bolaning so'zlash imkoniyatlarini rivojlantirish uchun fonetik va grammatika mashqlari, o'yinlar va boshqa interaktiv usullar ishlatiladi. Korreksiya jarayonida bola o'zini ifodalash imkoniyatiga ega bo'lib, o'z-o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi. Bu esa uning jamiyatda moslashuviga va ta'lim jarayonida muvaffaqiyatiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir qiladi.

Bundan tashqari, motor rivojlanishida qiyinchiliklarga duch kelgan bolalar uchun maxsus mashqlar va jismoniy terapiya yordamida ular o'z harakatlarini sinxronlashtirishga o'rgatiladi. Bu jarayonlar bolaning umumiy rivojlanishini yaxshilash bilan birga, ijtimoiy moslashuviga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Kompensatsiya jarayonining ahamiyati

Kompensatsiya esa, asosan, rivojlanish nuqsonlarini to'ldirishga qaratilgan jarayondir. Agar bola biror sohada qiyinchiliklarga duch kelsa, kompensatsiya yondashuvi yordamida bu nuqsonlar boshqa qobiliyatlar bilan to'ldiriladi. Misol uchun, nutqi rivojlanmagan bolalar uchun rasmlar yoki belgilar yordamida muloqot qilish imkoniyatini

Date: 27th November-2024

beradigan o'yinlar qo'llaniladi. Bu kabi yondashuvlar bolaning jamiyat bilan muloqotini osonlashtiradi va uning o'zini ifodalash imkoniyatlarini kengaytiradi.

Motor ko'nikmalarida qiyinchiliklarga duch kelgan bolalar uchun kompensatsiya sifatida maxsus jismoniy mashqlar va rehabilitatsiya yordamida ular harakatlarini nazorat qilishni o'rganadilar. Bu jarayonlar bolaning jismoniy faoliyatini rivojlantirish bilan birga, uning psixik holatiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Amaliy misollar va yondashuvlar

Maxsus ta'limda korreksiya va kompensatsiya usullarining qo'llanilishi bolalar o'rtasida o'zaro farqni inobatga olgan holda amalga oshiriladi. Har bir bola o'zining individual xususiyatlariga ega bo'lib, muammoning yechimi uchun turli yondashuvlarni talab qiladi. Masalan, ayrim bolalar uchun muloqot o'yinlari va vizual yordamlar samarali bo'lsa, boshqalari uchun jismoniy mashqlar va psixologik yordamlashuv usullari ta'sirli bo'ladi.

Shu bilan birga, korreksiya va kompensatsiya jarayonlari bola o'qituvchisi va psixologi bilan yaqin hamkorlikda amalga oshirilishi kerak. Ularning hamkorligi bolaning rivojlanishidagi barcha kamchiliklarni aniqlash va to'g'ri yondashuvlarni ishlab chiqishda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa

Korreksiya va kompensatsiya jarayonlari bolalarning psixik rivojlanishida juda katta ahamiyatga ega. Ushbu usullar bolaning rivojlanish nuqsonlarini tuzatish va o'z imkoniyatlarini maksimal darajada ochib berishga yordam beradi. Shuningdek, ular bolaning ijtimoiy moslashuvini yaxshilashda va ta'lim jarayonida muvaffaqiyat qozonishda muhim vositalar hisoblanadi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov, T. A. (2020). *Maxsus pedagogik ta'limda korriktsiya va kompensatsiya usullari*. Tashkent: O'qituvchi nashriyoti.
2. Tursunov, M. (2018). *Maxsus bolalar bilan ishlashda psixologik yondashuvlar*. Tashkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
3. Xudoyberdiyev, I. (2017). *Maxsus ta'lim tizimida pedagogik yondashuvlar*. Tashkent: Innovatsion ta'lim nashriyoti.

